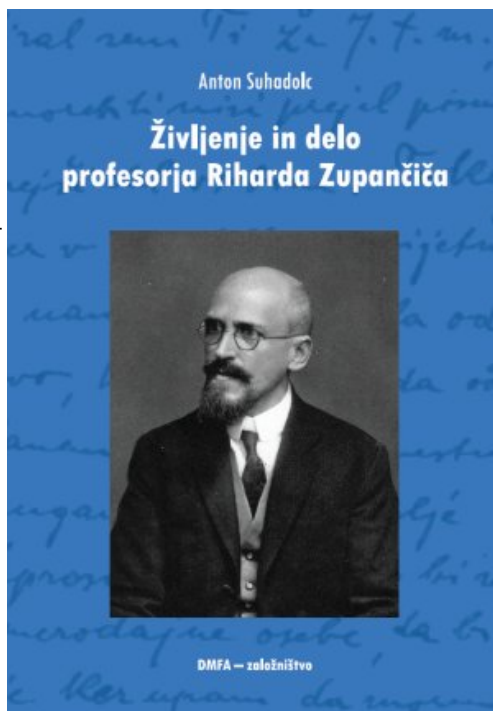

Anton Suhadolc, Življenje in delo profesorja Riharda Zupančiča, DMFA – založništvo, Ljubljana 2011, 196 str.

Pri DMFA – založništvo je nedavno izšla nova slovenska knjiga. V njej Anton Suhadolc predstavlja zanimivo osebnost iz zgodovine slovenske matematike, profesorja dr. Riharda Zupančiča. Po uvodnih opombah o tem, kako se je začel zanimati za to osebo in kako je knjiga nastajala, nas avtor seznanja z mnogimi podrobnostmi Zupančičevega življenja in dela, od njegovega rojstva v Ljubljani leta 1878, rodbinskih povezav, šolanja, začetkov akademske kariere na Dunaju, njegovih dveh porok, vojaške službe med prvo svetovno vojno, vrnitve v Ljubljano, njegovih prizadevanj za ustanovitev in delovanje slovenske

univerze, odnosov s profesorjem Plemljem in drugimi vidnimi domačimi in tujimi matematiki in fiziki, njegovega odnosa do knjig, jezika, filozofskih problemov, religije, splošnih družbenih in političnih vprašanj tedanjega časa, javnega delovanja pred drugo svetovno vojno in med njo pa vse do njegovega odhoda v Avstrijo in bednih razmer, v katerih je z ženo živel na avstrijskem Štajerskem vse do smrti marca 1949.

Rihard Zupančič je mlajšim rodovom slovenskih matematikov in širši javnosti skoraj neznana oseba, zato morda ni odveč, da z nekaj poudarki iz knjige opozorimo na njegov pomen za razvoj matematike in visokega šolstva na Slovenskem.

Bil je ugleden srednješolski in univerzitetni profesor, ki je že pred prvo svetovno vojno pisal strokovne razprave o pouku matematike v nemške in francoske revije. Kot član avstrijske komisije je za mednarodno komisijo za pouk matematike pod vodstvom Felixa Kleina pripravljala različna poročila

o stanju na tem področju v naših deželah. S prispevki o pedagoški tematiki se je udeležil dveh mednarodnih matematičnih kongresov, v Rimu 1908 in v Cambridgeu 1912. V tem času je spisal več matematičnih učbenikov za avstrijske srednje šole (v nemščini), s katerimi se je enakovredno postavil ob bok Francu Močniku in Francu Hočevanju. Matematik Eduard Helly je izdal štiri knjižice rešitev k nalogam iz teh učbenikov, ki na žalost še danes čakajo primerne strokovnega ovrednotenja. Tudi Johann Radon, Zupančičev kolega in prijatelj na Tehniški visoki šoli na Dunaju, ga je visoko cenil kot pedagoga in metodika matematike. Med prvo svetovno vojno je Zupančiču po mnogih prizadevanjih uspelo, da so profesorja Plemelja premestili iz Lvova v artilerijski laboratorij na Dunaju, s čimer mu je vsaj olajšal vojaško službo, če že ne obvaroval česa hujšega. Po vojni je sodeloval pri ustanovitvi in organizaciji slovenske univerze ter bil med njenimi prvimi predavatelji; matematiko je predaval že na začasnem visokošolskem tehničnem tečaju od maja do novembra 1919. Postal je njen prvi prorektor (prvi rektor je bil profesor Plemelj) in drugi rektor leta 1920/21, nato pa je bil spet prorektor in kasneje dvakrat dekan Tehniške fakultete. Kot predavatelj je uvajal v pouk matematike moderne metode (npr. teorijo množic) in nove standarde (strogost pri formulaciji izrekov in izvajanju dokazov). Dva svoja študenta, Antona Vakslja in Antona Peterlina, je navdušil za prestop s tehnike na študij matematike. Slednjemu je pomagal pri pridobitvi štipendije za študij v Nemčiji. Leta 1938 ga najdemo med ustanovnimi člani slovenske akademije znanosti, med drugo svetovno vojno pa je kot predsednik združenja učiteljev, profesorjev in knjižničarjev večkrat posredoval pri okupacijskih oblasteh za izpustitev zaprtih članov in ponovni sprejem v službo. Kljub temu je bil junija 1945, potem ko je tik pred osvoboditvijo že zapustil Slovenijo, izključen iz akademije „ker se je postavil na nemško stran“.

O svetlih in tudi o manj svetlih trenutkih v akademski karieri Riharda Zupančiča se lahko dodobra poučimo v obravnavani knjigi, ki ponudi bralcu še veliko drugega zanimivega branja. V tretjem poglavju je npr. navedeno rodbinsko drevo Zupančičevih, predstavljeni sta obe Rihardovi ženi, Marianne Suppantschitsch in Maria Romana Urbanek, nadalje je podan dokaj podroben (čeprav včasih nepopoln) opis štirinajstih vidnejših članov razširjene rodbine Suppantschitsch. Med njimi najdemo zanimive osebnosti,

kot je npr. njegov stric pravnik Viktor Suppantschitsch, ki je ob koncu kariere postal celo predsednik vrhovnega sodišča na Dunaju, obenem pa je bil znan avstrijski filatelist in svetovna avtoriteta na področju razumevanja filatelistične literature; ali pa nečak Richard Riebl, doktor kemije in direktor gumarskega inštituta na Javi, strokovnjak za pridobivanje in predelavo kavčuka. V kratkem četrtem poglavju sta opisana dva neuspela poskusa Zupančičeve rehabilitacije zaradi izključitve iz akademije znanosti. Leta 1996 je SAZU rehabilitirala preostale tri izključene člane, njega pa ne. Čez pet let je bila na občnem zboru Društva matematikov, fizikov in astronomov Slovenije leta 2001 sprožena pobuda akademiji, da se rehabilitira še profesorja Zupančiča, to pot opremljena z dodatno dokumentacijo, a je bila tudi ta pobuda po več kot letu dni od akademije brez argumentov zavrtnjena. Knjiga vsebuje še krajše povzetke v slovenskem, nemškem in angleškem jeziku. Posebej je na koncu povzeta Povšičeva bibliografija Riharda Zupančiča s seznamom matematičnih razprav in učnih knjig, dopolnjena z nekaterimi neobjavljenimi matematičnimi zapiski in drugimi spisi iz njegove zapuščine (z opombami). Poleg tega so podrobno navedeni viri, iz katerih je črpal avtor, in imensko kazalo oseb, ki nastopajo v besedilu.

Knjiga je sad večletnega naporenega raziskovalnega dela avtorja, profesorja dr. Antona Suhadolca. Poleg neposredne Zupančičeve zapuščine (ohranjenih je veliko njegovih pisem in raznih zapiskov) ter zgodovinskih in spominskih publikacij je avtor pregledal arhive različnih uradnih, državnih in cerkvenih ustanov. Pisal je posameznikom v Sloveniji in v Avstriji, potomcem Zupančičevih sorodnikov in ljudem, ki so jih poznali. Na osnovi tako zbranih podatkov je sestavil dobro dokumentirano zgodovinsko (in obenem tudi zanimivo psihološko) analizo kompleksne Zupančičeve osebnosti. Objavljeno je skoraj šestdeset različnih dokumentov: fotografij, osebnih pisem in dopisov institucijam, spominskih zapisov posameznikov, raznih uradnih odredb, dopisov, potrdil, obrazcev in seznamov. Zbrano gradivo in podrobno citiranje virov dviga sicer izjemno berljivi knjigi njeno vrednost na raven znanstvene monografije. Vsekakor je na področju proučevanja zgodovine slovenske matematike Suhadolčevo delo edinstveno in brez primere, tako po obsežnosti raziskav, dokumentacijski vrednosti in kulturno-zgodovinskem pomenu.

Knjiga torej ni matematično delo, kakršne običajno izdaja založba DMFA – založništvo, odkriva pa nam delček pozabljene preteklosti, pomembne za razvoj slovenske visokošolske matematike. S tega vidika je nemara zanimiva tudi za širšo intelektualno javnost, ki ji ni vseeno, kaj se je na duhovnem, kulturnem in tudi političnem področju dogajalo s Slovenci od začetka 20. stoletja do druge svetovne vojne in po njej. Slovenski matematiki pa z njo vsaj deloma na simbolni ravni poravnavamo svoj dolg do moža, ki je bil še petdeset in več let po smrti zamolčan in izbrisan iz javnega spomina.

Knjigo lahko naročite pri DMFA–založništvo po članski ceni 18,38 EUR.

Milan Hladnik

Bojan Magajna, Osnove teorije mere, Podiplomski seminar iz matematike, DMFA – založništvo, Ljubljana, 2011, 140 str.

Knjiga je učbenik za predmet *Teorija mere*. Poleg snovi za standardni enosemestrski tečaj v četrtem ali petem letniku študija matematike pa vsebuje še dodatke, tako da bo uporabna tudi za tiste, ki želijo vedeti nekaj več. Teorija mere je pomembna tudi za področje *verjetnostnega računa*. Kot izbirni predmet je celo v nekaterih magistrskih programih Ekonomske fakultete.

Prvo poglavje ima naslov *Merljive množice*. Začne kot običajno s σ -algebro in pozitivno mero. *Karateodorijeva konstrukcija* pove, kako zunanja mera porodi σ -algebro in mero na njej. Mero na algebri lahko razširimo do zunanje mere. Knjiga vpelje pojem polalgebre in polmere. Vse končne unije paroma disjunktnih elementov iz polalgebre sestavljajo algebro in polmero lahko razširimo do mere na tej algebri.

Naj bo $f : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ nepadajoča z leve zvezna. Če definiramo $\mu([a, b)) = f(b) - f(a)$ (tudi za $b = \infty$), $\mu(\emptyset) = 0$, $\mu(-\infty, b) = f(b) - f(-\infty)$, do-

